



SOSYAL POLİTİKALAR, CİNSİYET KİMLİĞİ VE CİNSEL YÖNELİM ÇALIŞMALARI DERNEĞİ

# LGBT Yurttaşların Yeni Anayasaya Yönelik Talepleri

SPoD Anayasa Çalışma Grubu Raporu

Nisan 2012

## İçindekiler:

Giriş .....	3
<b>Sürece Yönelik</b> Talepler .....	4
Yeni Anayasa'nın <b>İçeriğine Yönelik</b> Talepler .....	5
LGBT'lerin Yeni Anayasa'nın İçeriğine Yönelik <b>SOMUT TALEPLERİ</b> .....	10

### Ekler:

Yeni Anayasa Yapım Süreci ve İçeriğine Dair Görüşler – SPoD .....	13
10. Maddeye Ek: LGBT Realitesi Tanınsın!-Kaos GL .....	17
Eşcinsel, Biseksüel ve Trans Bireylerin Hakları Anayasal Güvence Altına Alınmalıdır-Pembe Hayat .....	20

SPoD Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği'nin Eylül 2011'de kuruluşundan itibaren yürüttüğü çalışmalar içerisinde Yeni Anayasa çalışmaları önemli bir yer tutmaktadır. 2002'den bu yana Anayasa'nın eşitlik maddesine yönelik taleplerde vücut bulan bir kampanya tüm LGBT örgütleri tarafından yürütülmektedir. Ancak tamamıyla yeni bir Anayasa yapımı konusundaki geniş mutabakat; LGBT'lerin Yeni Anayasa yapım süreci ve içeriğine dair daha geniş kapsamlı bir katkı oluşturması yönünde teşvik edici bir etki oluşturmuştur. Bu rapor SPoD olarak gerçekleştirdiğimiz 2 panel ve 5 forumun yanı sıra üyelere ve bağımsız LGBT bireylere yapılan bir anketin sonuçları doğrultusunda hazırlanmıştır. Bunlara ek olarak [www.kaosgl.org](http://www.kaosgl.org) sitesinin çağrısı ve sosyal medya aracılığıyla gelen talepler de değerlendirilerek rapora eklenmiştir.

SPoD Yeni Anayasa yapım süreci ve içeriğine dair LGBT'lerin ilgisini genişletmek, talep ve önerilerini TBMM ve kamuoyu ile paylaşmak üzere çeşitli etkinlikler (panel ve forumlar) ve KONDA Araştırma desteği ile üyeleri ve LGBT'lere yönelik bir anket düzenlemiştir. 16 Aralık 2011 tarihinde hazırladığı 14 maddelik bir metni TBMM Anayasa Uzlaşma Komisyonu ve kamuoyu ile paylaşmış; 16 Ocak 2011 tarihinde ise 3 nolu alt komisyon ile görüşerek LGBT'lerin taleplerini yüz yüze iletmıştır. TACSO Türkiye ve LGBT örgütlerinin oluşturduğu Ayrımcılığa Karşı Gökkuşuğu Koalisyonu tarafından desteklenen faaliyetler devam etmiş; İstanbul'da iki panel ve iki forum, Ankara, İzmir ve Diyarbakır'da birer forum yapılarak örgütlü ve bağımsız LGBT'lerin görüşleri toplanmaya devam edilmiştir. Panellerde Anayasa çalışması yapan çeşitli inisiyatiflerin temsilcileri (Yeni Anayasa Platformu, Anayasa Kadın Platformu, Ekolojik Anayasa Platformu), siyasi partilerin temsilcileri (Cumhuriyet Halk Partisi, Yeşiller Partisi) ve gazetecilerin LGBT'lerle buluşması sağlanmıştır.

Gerek forumlarda, gerek yazılı olarak gelen görüşlerde 1982 anayasası bir tarafa bırakılarak tamamıyla yeni bir anayasanın yazılması fikrinin LGBT'lerin çok büyük bir kısmı tarafından benimsendiği görülmektedir. KONDA Araştırma'nın desteğiyle yapılan ankette **“Anayasa değişikliği veya Yeni Anayasa konusunda görüşünüz nedir?”** sorusuna SPoD üyelerinin **%87,1'i** ve LGBT'lerin **%76,5'i** **“Her şeyin baştan yazıldığı, yeni/güncel bir anayasaya ihtiyacımız vardır”** cevabını vermiştir. **“Yeni Anayasa'ya gerek yoktur”** diyenlerin oranı ise sırasıyla **%1,6** ve **%2,9** olmuştur.

SPoD'un 16 Aralık 2011 tarihli görüş ve öneri metni ve diğer LGBT örgütleri (Kaos GL, Pembe Hayat) tarafından TBMM ve kamuoyu ile paylaşılan metinleri raporun sonunda bulabilirsiniz.

SPoD sürece desteğinden dolayı Ayrımcılığa Karşı Gökkuşuğu Koalisyonu, Hebun LGBT Diyarbakır oluşumu, Kaos GL Derneği, Lambdaistanbul LGBTT Dayanışma Derneği, Morel Eskişehir LGBTT Oluşumu, Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği, ODTÜ LGBT Dayanışması, Siyah Pembe Üçgen İzmir LGBTT Derneği, TACSO Türkiye, KONDA Araştırma, Bağlam Yayınları, SODİD, STGM Diyarbakır Ofisi ve İzmir Karakedi Kültür Merkezi ile panel ve forumlarda moderasyon desteği veren Banu Güven, Ezgi Başaran, Mehveş Evin ve Pınar Ögünç'e teşekkür eder.

## Sürece Yönelik Talepler

LGBT'ler Yeni Anayasa'nın içeriği kadar yapım sürecinin de demokratik, özgürlükçü, katılımcı ve şeffaflık içerisinde yürütülmesine büyük önem vermektedirler:

- "...toplumsallaştırmanızı bekliyoruz. Yani kapalı kapılar arkasında konuşulmasın" 24.12.2011 - İstanbul
- "Türkiye'de yeni bir anayasa yapılıyorsa bunun şekillenmesinde isteyen herkesin bir araya gelip fikir alışverişi yapması lazım" 24.12.2011 - İstanbul
- "Anayasa tartışmalarında özgür tartışma ortamı çok önemli. Tutuklama ve gözaltıların yaşandığı ortamın "normalleşmesi" gerekiyor." 25.02.2012 – Ankara
- "...insanlar görüşlerini özgürce ifade etmekte kendilerini çok da rahat hissetmiyor. TMK ve TCK bağlamındaki kovuşturma ve soruşturmalara tabi tutulma anayasa tartışma sürecine zarar veriyor." 25.02.2012 – Ankara
- "Nasıl bir anayasa olacak sorusu kadar nasıl yapılacak sorusu da önemli." 07.04.2012 – Diyarbakır
- "Bu yeni anayasa bu topraklarda yaşayan tüm insanları kapsayacak mı?" 07.04.2012 – Diyarbakır
- "Anayasa görüşlerinin nerede, nasıl, ne zaman ve ne şekilde değerlendirileceğini bilmiyoruz. Görüşlerimizin dikkate alındığını bilmek için gerekçeli geri bildirimler almalıyız." 17.03.2012 – İzmir

Yukarıda örnekleri verilen görüşler, LGBT yurttaşların Yeni Anayasa yapım sürecine katılmak konusunda istekli olduklarını, ancak sürecin şeffaflığının ve demokratik ve özgürlükçü bir iklimin ihtiyacını gözler önüne seriyor. Bu açıdan bakıldığında:

1. Yeni Anayasa yapım süreci toplumun tüm kesimlerini olduğu gibi LGBT'leri de kapsayan, katılımcı bir anlayışla yürütülmelidir. **Yeni Anayasa herkesin anayasası olmalıdır.**
2. Yeni Anayasa hazırlık sürecine katılımın ve özgürce görüş ifade etmenin önündeki **tüm engeller kaldırılmalıdır.** Özellikle TCK ve TMK'da düşünce ve ifade hürriyetini kısıtlayıcı maddeler kaldırılmalı ve/veya Yeni Anayasa'ya dair açıklanan görüş ve önerilerin hukuki kovuşturmayla uğramayacağını garanti altına alacak bir düzenleme yapılmalıdır.
3. Yeni Anayasa süreci tamamen **şeffaf** olmalı, **zamanında** ve **gerekçeli geribildirimlerle** ilgili canlı tutulmalıdır

## Yeni Anayasa'nın İçeriğine Yönelik Talepler

### I) Kanunlar önünde eşitliğe yönelik talepler:

Forumlar ve metinlerde en çok öne çıkan görüş, Anayasa'nın eşitliği düzenleyen maddesine “**cinsel yönelim**” ve “**cinsiyet kimliği**” ibarelerelerinin eklenmesi talebidir. 2002 yılından bu yana LGBT örgütleri mevcut anayasanın 10. Maddesinde değişiklik yapılarak söz konusu ibarelerin eklenmesini talep etmektedirler. Bu düzenleme talebi; LGBT'lerin özellikle kamu idaresi ve yargı alanlarında görülen ayrımcı ve/veya görmezden gelinmeye ve toplumsal hayatta karşılaşılan ayrımcılık, baskı ve şiddete karşı önemli bir hukuki dayanaktan yoksun olmasından kaynaklanmaktadır.

- “...rahatça ev tutabilmek, cinsel kimlik nedeniyle işten atılmamak, şiddete maruz kalmamak, onursuzca davranışlarla karşılaşmamak, "normal" ya da "anormal" şeklinde tanımlanmamak için gerekli düzenlemeler yapılmalı.” 25.02.2012 – Ankara
- “Yeni Anayasa LGBT'leri de görmeli. Eşitlik maddesinde “cinsel yönelim” ve “cinsiyet kimliği” de yazılmalı” 28.01.2012 – İstanbul
- “Anayasada 'cinsel yönelim' ibaresi yer almalı” 25.02.2012 – Ankara
- “Hakimler Lambdaistanbul'un kapatılması kararındaki gibi hareket edemesin diye eşitlik maddesinde açık açık belirtilmeli” 17.03.2012 – İzmir
- Anayasa'da “cinsel yönelim” ve “cinsiyet kimliği” eşitlik maddesine eklenmelidir. 31.03.2012 – İstanbul
- “Anayasa erkekegemen, cinsiyetçi olmamalı. Cinsiyetler arası eşitlik idealine dayanmalı” 28.01.2012 - İstanbul

Eşitlik maddesine yönelik talep TBMM Anayasa Uzlaşma Komisyonu'na yazılı ve/veya sözlü olarak görüşlerini sunan 3 LGBT örgütünün de ortak talebidir. Yine SPoD tarafından yapılan ankette “**Yargı tüm durumlarda tarafsız kalmalıdır**” önermesine sadece üyelerin %1,8'i ve genelin %4,8'inin “Katılmıyorum” şeklinde cevap vermesi; LGBT'lerin yasalar önünde eşitlik konusunda sorunlar yaşadıklarına işaret etmektedir. Aynı zamanda Anayasa'nın kadın ve erkekleri eşit yurttaşlar olarak kabul edilerek yazılması istenmektedir.

### II) Genel Ahlak, Kamu düzeni, Adap gibi ibarelere yönelik talepler

Mevcut Anayasanın çeşitli bölümlerinde geçen “Genel Ahlak”, “Kamu düzeni”, “Adap” gibi ifadeler LGBT'ler gibi yoğun bir baskı, şiddet ve ayrımcılık yaşayan gruplar aleyhine işleyebilmektedir. Çünkü bu kavramlar çoğunlukla önyargılarla yorumlanmakta, özellikle kadınlar ve LGBT'ler aleyhine sıkça kullanılmaktadır. Kaos GL, Pembe Hayat Dernekleri hakkında açılan **soruşturmalar**, Siyah Pembe üçgen hakkında **kapatma** isteğiyle açılan dava ve Lambdaistanbul hakkındaki **kapatma** kararında bu tür sınırları belirsiz ve keyfiyete mahal veren ifadeler dayanak olarak kullanılmıştır.

- “Hakları kısıtlayacak şeyler soyut ve keyfi algılar oluşturabilecek koşullar olmamalı.” 17.03.2012-İzmir
- “genel ahlak kavramının da yasal metinlerden çıkmasını istiyoruz.” 07.04.2012 - Diyarbakır
- “Genel ahlak konusunda; devlet memurları kanununda memurun ahlaklı olması gerekir, işten atılabilir maddesi tanımı var.... Ben mahkemede olsam hakim mi karar verecek ahlakıma da memurluğum nasıl olacak?” 07.04.2012 – Diyarbakır
- “Transseksüellere sokağa çıktığı anda kabahatler kanununa göre para cezaları kesiliyor. Bonus tabloları ortada dolaşiyor. Ahlakı bozuyormuşuz, düzeni bozuyormuşuz.” 28.12.2011 – İstanbul
- “genel ahlak, kamu ahlakı dendiğinde seni “genel”in ve “kamu”un parçası olarak tanımlıyor, böyle tanımlanmaması gerekiyor. Hiçbir yere ait olmayabilirim.” 17.03.2012 - İzmir

LGBT bireyler, kişiden kişiye değişebilen ve genellikle önyargılara dayalı olarak ayrımcılığa neden olabilen bu tip muğlak ifadelerin Yeni Anayasa’da yer almamasını istemektedirler. Yine bu talep TBMM Anayasa Uzlaşma Komisyonu’na görüş veren örgütlerin de ortak talebidir.

### III) Temel Hak ve Özgürlükler Konusundaki Talepler

LGBT’ler Yeni Anayasa’nın Devlet, Ulus ve Aile’den önce **Birey’in hak ve özgürlüklerini koruyan** bir anlayışla şekillendirilmesini talep etmektedirler. **Uluslararası belgelerin** temel alınması, mevcut Anayasa’daki 90. Maddedeki uluslararası sözleşmelere yapılan vurgunun; yeni anayasada da daha güçlü bir şekilde yer alması istenmektedir.

- “utanç verici ama her şey bir yana yaşam hakkımızı istiyoruz.” 17.03.2012 - İzmir
- “kim olduğuna bakılmaksızın herkesin sağlık hakkı zorunludur, uluslararası sözleşmelerde de bu zorunlu ama işlemiyor” 07.04.2011-Diyarbakır
- “Temel insan hakları detaylandırılmalı, “Ama”larla budanmamalı” 17.03.2012 – İzmir
- “Yeni Anayasa yapılırken kişilerin haklarına nasıl ulaşacağı da düşünülmeli” 17.03.2012-İzmir
- “Hiç kimse düşünceleri ya da kimliği dolayısıyla cezalandırılmamalı” 24.12.2011-İstanbul
- “Siyasetteki katılım LGBT görünürlüğü açısından yok” 07.04.2012-Diyarbakır
- “Yeni Anayasa’da hak ve özgürlükler uluslararası sözleşmeler taban kabul edilerek yer almalı” 28.01.2012-İstanbul
- “Türkiye imzaladığı uluslararası sözleşmeleri uygulasin” 25.02.2012-Ankara
- “Temel Hak ve Özgürlüklerin olağanüstü hallerde bile hakkın özüne dokunacak ya da bir kesimi hedef alacak şekilde kısıtlanamayacağı açıkça yazılmalı” 28.01.2012-İstanbul
- “Sosyal haklar aile ya da hane değil, birey temelli olarak yer almalı” 17.03.2012-İzmir
- “hak ve özgürlükler sadece yurttaşları değil, ülkedeki herkesi korumalıdır.” 17.03.2012-İzmir
- “Vicdani ret hakkı tanınmalı.” 28.01.2012-İstanbul

- “Temel hak ve özgürlüklerin pazarlığının olmayacağı, referandum gibi azınlıkların aleyhine yöntemler uygulanamayacağı yazsın” 28.01.2012-İstanbul
- “Sansürsüz internet istiyorum, derneklerin bile sitesi kapatılıyor” 25.02.2012-Ankara
- “Daha kolay dernek kurmak istiyorum, derneğime dava açılmasın” 31.03.2012-İstanbul
- “Mesleğimi yapabilmek istiyorum” 28.01.2012 – İstanbul
- “Seks İşçilerinin de insna oldukları, hakları olduğu kabul edilsin” 25.02.2012-Ankara

Yeni Anayasa'nın Türkiye'nin de imzacı olduğu **uluslararası sözleşmeleri** temel alan bir yaklaşımla, kişi hak ve hürriyetlerini **güvence altına alacak normları** barındırması istenmektedir. Ayrıca bu hak ve özgürlüklerin kullanımı ve erişilebilirliği için **mekanizmaların** da oluşturulması istenmektedir. Özellikle Eşcinsel, biseksüel erkekler ve transseksüel bireylerin askerlik muafiyet (çürük) raporu alma süreçlerindeki ayrımcı uygulamalar (aşağılama, hakaret, ilişki anında çekilmiş fotoğraf isteme, anal muayene, ebeveynlere açılmaya zorlama vb.) sıkça dile getirilmekte ve herkes için bir hak olarak **vicdani reddin** tanınması istenmektedir. Kişinin cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliğini açıklanmaya zorlanmasını önleyici tedbir olarak; **konut ve haberleşme hürriyetini de içerecek şekilde özel hayatın dokunulmazlığının** güvence altına alınması talep edilmektedir. Temel hak ve özgürlüklerin azınlıklar aleyhine kısıtlanması endişesi dolayısıyla; hak ve özgürlüklerin **pazarlık ya da referandum konusu yapılamayacağı**, çoğunlukçu bir anlayışla değerlendirilemeyeceği dile getirilmektedir. Sosyal hakların ise sadece resmi evlilikler yapamayan LGBT'ler için değil, yalnız yaşayan yurttaşlar ve aile ya da hane üzerinden değil eşit bireyler olarak kabul edilmesi gereken kadınlar açısından da **birey temelli** olarak düzenlenmesi istenmektedir. **Örgütlenme ve ifade hürriyetini** güçlendirici yenilikler de yoğun şekilde talep edilmektedir.

#### IV) Anayasa ve Devletin Yapısına Yönelik Talepler

LGBT bireyler Yeni Anayasa'da devletin **demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti** olmasını istemektedirler. Ancak bu tanımlamaların mevcut anayasadaki gibi değil, **evrensel değerler** göz önünde bulundurularak tanımlanmasını talep etmektedirler.

- “Devletin herkesin eşit yurttaşlar olarak katılabileceği bir düzeni olmalı” 28.01.2012-İstanbul
- “sosyal politikaların aile üzerine kurulmasını istemiyorum” 17.03.2012-İzmir
- “Devlet yoksulları gözetmeli” 25.02.2012-Ankara
- “Devlet tüm inançlara ve inançsızlığa eşit mesafede olmalı” 28.01.2012-İstanbul
- “Demokrasi seçimlerden ibaret değildir, anayasa demokratik olmalı” 24.12.2011-istanbul
- “Diyanet İşleri Başkanlığı kaldırılmalıdır” 25.02.2012 – Ankara

SPOD Üyeleri ve LGBT'lerle yapılan ankette “Anayasa ideolojilere yer vermemelidir” önermesine sırasıyla % 16,1 ve % 12,1'i “Katılmıyorum” cevabını vermiştir. “Anayasa Atatürk İlke ve İnkıpları ile Atatürk Milliyetçiliğine yer vermelidir” önermesine ise “Katılmıyorum” cevabını verenler sırasıyla %66,1 ve %56,6 olmuştur.

“Anayasa’da Türk, Kürt, Çerkez, Ermeni, Rum, Gürcü vb. hiçbir etnik kimlik vurgusu olmamalıdır” diyenlerin oranı sırasıyla %69,4 ve %73,6 olmakla beraber; “Anayasa’da Kürt kimliği de Türk kimliği yanında vurgulanmalıdır” diyenler sırasıyla %37,1 ve %45,6 olmaktadır. Anlaşılan o ki LGBT’ler anayasada etnik vurgu olmasını istememekle beraber, Türk kimliğinin vurgulanması durumunda Kürt kimliğinin de vurgulanmasını kabul edilebilir bulmaktadır.

“Anayasa dinsel ve kültürel inançlar arasında ayırım yapmamalıdır” sorusuna “Katılıyorum” cevabını verenlerin oranı sırasıyla %96,8 ve %96,7 olmuş, LGBT’lerin evrensel anlamda laik bir anayasa konusundaki güçlü talebini göstermektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın kaldırılması da talep edilmektedir.

### **V) Yargı ve Denetleme mekanizmalarına yönelik talepler**

LGBT’lerin yargı konusunda genel olarak mahkemelerde yaşanan ayrımcılıklar öne çıkmakta. Özellikle **Ayrımcılığın önlenmesi ve Nefret Suçları için özel yasalar** talep edilmekte, anayasanın da bu yasaların adil bir şekilde uygulanmasına zemin hazırlaması beklenmekte. Yargının tarafsızlığı ve bağımsızlığı ise ısrarla vurgulanmakta. Ayrıca Anayasal özerk bir kurum olarak **Bağımsız İnsan Hakları Ulusal Kurulu** da talep edilmektedir.

- “İnsan Hakları Ulusal Kurumu bağımsız olarak ve hak temelli örgütlerin görüşleri dikkate alınarak oluşturulmalı” 31.03.2012-İstanbul
- “Hakimler davalarımıza bakarken cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliğimize göre davranmasın.” 13.01.2012-İstanbul
- “HSYK 2007 yılında Bangalore Yargı Etiği İlkelerini onayladı. Hakimler de ona göre davranсын” 31.03.2012-İstanbul
- “Hakimler hukuka göre karar versin, ne kimliğimize, ne iktidara göre” 24.12.2012-İstanbul

SPoD üyeleri ve LGBT’lere yapılan ankette ise konu hakkında çok sayıda soru soruldu. Şöyle sıralanabilir:

- “Meclis, kanunları çıkarırken yargı denetiminden bağımsız olmalıdır” sorusuna katılımcıların sırasıyla %39,4 ve %43,1’i “Katılıyorum” ya da “Kısmen Katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir.
- “Cumhurbaşkanlığı/Hükümet/Ordu dahil hiçbir kurum yargı denetimi dışında bırakılmamalıdır” sorusuna “Katılıyorum” diyenlerin oranı ise %90,3 ve %79,8’dir.
- “Yargı tüm durumlarda tarafsız kalmalıdır” diyenler sırasıyla %91,9 ve %94,9’dur.
- “Yargıçlar görevlerini anayasal güvence altında yapmalı, istemedikleri sürece görevden ayrılmamalı ya da emeklilik uygulamasına maruz kalmamalıdır” sorusuna “Katılıyorum” veya “Kısmen katılıyorum” diyenler sırasıyla %87,1 ve %70,7’dir.
- “HSYK kararlarına yargı yolu açılmalıdır” sorusuna sırasıyla %96,8 ve %85,7’lik bir oranda “Katılıyorum” ya da “Kısmen Katılıyorum” cevabı verilmiştir.



- “HSYK yeniden yapılandırılmalı, hakimler ve savcılar için ayrı kurullar oluşturulmalıdır” diyenler ise sırasıyla %85,4 ve %76,8’dir.
- “HSYK içinde bakan ve müsteşar olmamalı, kurulun tümü seçimle gelmiş üyelere oluşmalıdır” diyenlerin oranı sırasıyla %91,9 ve %87,2’dir.
- “Yargıda olağanüstü ve özel mahkemeler, özel yetkili savcılar gibi özel ve istisnai uygulamalar kaldırılmalıdır” sorusuna sırasıyla %85,5 ve %75’i “Katılıyorum” demiştir.
- SPoD üyelerinin %80,6’sı ve LGBT’lerin %73,9’u Askeri mahkemelerin kaldırılmasından yana görüş bildirmiştir.

SPoD Üyeleri ve LGBT’ler büyük bir çoğunlukla **Yargı ve yargıç bağımsızlığı, Yargının denetim alanının genişlemesi, Özel mahkemeler ve Askeri mahkemelerin** kaldırılması yönünde görüş bildirmiştir.

## VI) Siyasal Sisteme Yönelik Talepler

Bütün yurttaşlar gibi LGBT’ler de Siyasi Sistem, Siyasi Partiler ve Seçim Sistemi konusunda tartışmanın tarafıdır.

- “LGBT’lerin çoğunlukçu bir seçim sisteminde kendini temsil hakkı zor.” 25.02.2012- Ankara
- “Seçim barajı kaldırılmalıdır.” 07.04.2012 – Diyarbakır

SPoD Üyeleri ve LGBT’lere yapılan ankette ise aşağıdaki sonuçlara ulaşıldı:

- SPoD Üyeleri ve LGBT’lerin sırasıyla %88,7 ve %86’sı seçim barajının düşürülmesi ve mecliste toplumun tüm faklılıklarının temsiline imkan verilmesi görüşündedir.
- Başkanlık sisteminin getirilmesi konusunda ise üyeler ve LGBT’lerin %50 ve %57’si katılmadığını söylemiş, kısmen onaylayanların oranı %16,1 ve %11 olurken, onaylayanların oranı % 21 ve %18’de kalmıştır.
- Üyeler ve LGBT’lerin sırasıyla %64,5 ve %51,5’, “Siyasi partiler hakkında bir kanun olmaması, her partinin kendi isteği ve ideolojisine göre örgütlenmesi” gerektiğini düşünürken, sırasıyla %16,1 ve %26,1’i kısmen katıldığını bildirmiştir.
- Partilerin üyelik düzenleri ve mali raporlarının şeffaf ve denetime açık olması gerekliliği ise sırasıyla %96,8 ve %96,3 oranlarında talep edilmektedir.
- Siyasi partilerin seçimlerde ittifak yapabilmeleri gerektiğini düşünenlerin oranı sırasıyla %98,4 ve %87,8’dir.
- SPoD üyelerinin %79,4’ü ve LGBT’lerin %73,9’u, Partilere yapılacak hazine yardımının genel seçimlerde aldıkları oya paralel olarak ve başka hiçbir önkoşul olmadan dağıtılmasından yanadır.
- SPoD Üyelerinin %90,4’ü ve LGBT’lerin %78,7’si şiddetle açıkça ilişkisi bulunması dışında siyasi partilerin kapatılmasına karşı çıkmaktadır.
- “Belediye başkanları kendi bölge seçmenlerinin belirli bir sayısının imzası ile seçimi beklemeden görevlerinden alınabilmelidir” cümlesine üyelerin %67,7 ve LGBT’lerin

%53,3ü “katılıyorum” derken, srasıyla %16,1 ve %22,4’ü “kısmen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir.

Gerek forum ve panellerdeki tartışmalar, gerekse ankette çıkan sonuçlar LGBT’lerin özellikle **seçim barajının** düşürülmesi, **siyasi partilerin şeffaflaşması**, **seçim ittifaklarının** kurulabilmesi, parti kapatmalarının olmaması konularında talepkar oldukları göstermektedir. Başkanlık sistemine çoğunlukla karşı çıkılmaktaysa da diğer sorularda belirgin bir yoğunlaşma görülmemektedir.

# LGBT'LERİN YENİ ANAYASA'NIN İÇERİĞİNE YÖNELİK

## SOMUT TALEPLERİ

1. Yeni Anayasa'nın Kanunlar öneünde eşitliği düzenleyen maddesine "**Cinsel Yönelim**" ve "**Cinsiyet Kimliği**" ibareleri eklenmelidir.
2. **Kadın-Erkek eşitliği** vurgulanmalı, toplumsal hayat ve temsilde eşitliğin sağlanması yönünde; **%50 kota ve pozitif ayrımcılık** da dahil olmak üzere; devletin **pozitif yükümlülükleri** açıkça belirtilmelidir.
3. Yeni Anayasa'da azınlıkların ya da belli toplumsal kesimlerin aleyhine olarak keyfi yorumlamalara yol açabilecek "**Genel Ahlak**", "**Kamu Düzeni**", "**Adap**", "**milli değer**" gibi muğlak ve göreceli kavramlara yer verilmemelidir.
4. Yeni Anayasa'nın ana referans noktası Devlet ya da Aile değil, **Birey**'in Temel Hak ve Özgürlükleri olmalıdır.
5. Temel Hak ve Özgürlükler konusunda **Uluslararası Sözleşmeler** zemin kabul edilerek güvence normları oluşturulmalı, ortaya çıkacak uyuşmazlıklarda Uluslararası Sözleşmelerin esas alınacağı bir maddede güçlü bir şekilde ifade edilmelidir.
6. Temel hak ve özgürlükler sadece vatandaşlık üzerinden değil Anayasanın etki alanında olacak herkes (**mülteciler, sığınmacılar, yasal ya da yasadışı göçmenler**) için olduğu açıkça belirtilmelidir.
7. Temel hak ve özgürlüklerin **olağanüstü durumlarda bile** hakkın özüne dokunacak ya da bir kesimi hedef alacak şekilde **kısıtlanamayacağı** Yeni Anayasa'da vurgulanmalıdır.
8. **Sosyal Haklar, birey temelli** olarak tanımlanmalı, **devletin sosyal yükümlülükleri** kişi ve grupların ihtiyaçları göz önünde bulundurularak açıkça yazılmalıdır.
9. **Konut ve haberleşme hürriyetini** de içerecek şekilde **özel hayatın dokunulmazlığını** garanti altına alacak bir madde olmalıdır.
10. Siyasi partiler de dahil olmak üzere, **örgütlenme özgürlüğü**nün şiddet esaslı olmadığı sürece **dokunulmaz** olduğu belirtilmelidir.
11. **Düşünce ve ifade özgürlüğü**nün şiddete açıkça çağrı yapmadığı sürece **dokunulmaz** olduğu belirtilmelidir.
12. **Vicdani Red Hakkı** temel hak ve özgürlükler arasında tanımlanmalıdır.
13. **Temel hak ve özgürlüklere erişim ve kullanımı** için devletin pozitif yükümlülükleri tanımlanmalı ve **mekanizmaları** anayasa da tanımlanmalı, Evrensel standartlara uygun şekilde bir Anayasal **Bağımsız İnsan Hakları Ulusal Kurumu** kurulmalıdır.
14. Devletin **demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti** olma niteliği **evrensel standartlara** uygun şekilde tanımlanmalıdır.
15. **Diyanet İşleri Başkanlığı** kaldırılmalıdır.
16. Yeni anayasada **ideolojik** referanslar olmamalıdır.
17. Yeni anayasada **etnik** referanslar olmamalıdır.

18. Yeni anayasada **yargı denetiminin** hiçbir istisnası olmamalıdır.
19. **Yargıların bağımsızlığını** sağlayacak güvenceler anayasal düzeyde ifade edilmelidir.
20. **Olağanüstü ve özel mahkemeler ile askeri mahkemeler** kaldırılmalıdır.
21. **HSYK'nın bağımsızlığı** güvence altına alınmalı, kararlarına **yargı yolu** açılmalıdır.
22. Seçimlerde **temsilde adalet** esas alınmalı, **seçim barajının** dayanağı olan "istikrar" esası kaldırılmalıdır.

## Ekler:

- Yeni Anayasa Yapım Süreci ve İçeriğine Dair Görüşler – SPoD Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği
- 10. Maddeye Ek: LGBT Realitesi Tanınsın! ANAYASA’NIN “EŞİTLİK” İLKESİNE “CİNSEL YÖNELİM” ve “CİNSİYET KİMLİĞİ” EKLENSİN! - Kaos GL Derneği
- EŞCİNSEL, BİSEKSÜEL ve TRANS BİREYLERİN HAKLARI ANAYASAL GÜVENCE ALTINA ALINMALIDIR! – Pembe Hayat LBTT Dayanışma Derneği

## SPOD Yeni Anayasa Yapım Süreci ve İçeriğine Dair Görüşler

16.12.2011

Sosyal Politikalar, Cinsiyet Kimliği<sup>1</sup> ve Cinsel Yönelim<sup>2</sup> Çalışmaları Derneği (SPOD) LGBT (lezbiyen, gey, biseksüel ve trans) bireylerin insan hakları ve özellikle sosyal ve ekonomik haklar alanına giren sorunları ile ilgili bilgi üretmek ve bu alanlardaki politika yapım süreçlerine katkı sunmak amacıyla 2011 yılında kurulmuş; adalete erişim, siyasi temsil, ayrımcılığın önlenmesi, bilgi üretimi ve ekonomik-sosyal haklar alanlarında çalışmalar yürüten bir dernektir.

### *1- Yeni Anayasa LGBT yurttaşların da anayasası olmalıdır.*

Yeni anayasa, ayrımcılığın her türlüüne karşı tüm yurttaşları koruyan bir zemin teşkil etmelidir. LGBT bireyler ayrımcılıkla hayatlarının her alanında sıkça karşılaşmakta, ancak bununla mücadele edecek yeterli kamusal ya da hukuki araçlardan yoksundurlar.

LGBT bireylerin cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim temelli her türlü ayrımcılığa karşı mücadele edebilmeleri, yaşam hakları başta olmak üzere tüm haklarından yararlanabilmeleri ve uğradıkları hak kayıplarına karşı mücadele edebilmeleri için anayasal güvenceler hayati değer taşımaktadır.

### *2- Yeni Anayasa Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerini temel almalıdır.*

Günümüzde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılık; engellilik, cinsiyet, din, vicdan, etnik köken, siyasi düşünce ve dil temelli ayrımcılık türleri gibi uluslararası insan hakları hukuku düzeyinde önemli bir kategori olarak kabul edilmeye başlanmıştır. 1999 Tarihli *Amsterdam Antlaşması*, 2000/78 sayılı *Avrupa Konseyi Direktifi*, 2007 tarihli *Yogyakarta İlkeleri: Uluslararası İnsan Hakları Mevzuatının Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Alanlarında Uygulanmasına İlişkin İlkeler* ve Türkiye'nin 2011 yılında ilk imzacı ülke olduğu *Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Sözleşme (İstanbul Sözleşmesi)* bu kabulün somut ve yol gösterici örneklerindedir.

Başta Avrupa Birliği üye ülkeleri, Kuzey Amerika ve Latin Amerika ülkelerinin büyük çoğunluğu tarafından olmak üzere cinsel yönelim ve cinsiyet temelli ayrımcılık açıkça bir insan hakları ihlali olarak tanınmakta ve bu ayrımcılıkla gerek anayasal gerekse yasal düzeyde mücadele edilmesine yönelik ciddi önlemler alınmaktadır.

Arjantin, Belçika, Kanada, İzlanda, Hollanda, Norveç, İsveç, Güney Afrika Cumhuriyeti ve İspanya gibi önemli sayıda ülke LGBT yurttaşlarını eşit yurttaşlar olarak tanımakta ve toplumun çoğunluğuna halihazırda sunulan hak ve özgürlükleri LGBT yurttaşları için de hayata geçirmeye yönelik adımlar atmaktadırlar.

### *3- Yeni Anayasa önyargılara değil gerçeklere dayalı olmalıdır.*

---

<sup>1</sup> Cinsiyet kimliği, her bireyin, doğuştan gelen cinsiyetine uygun düşün düşmesin, dış görünüşün veya bedensel işlevlerin tıbbi, cerrahi veya başka yöntemlerle iradi değişikliklerini de içerebilecek bedensel bilinç, giyim kuşam, söz ve davranışlar da dahil olmak üzere, özel ve kişisel cinsiyetini duyumsama ve yaşama olarak anlaşılmalıdır.

<sup>2</sup> Cinsel yönelim, bireyin, kendi cinsine, karşı cins veya birden fazla cins karşı derin duygusal, romantik ve cinsel eğilim duyma ve bu cinsten bireylerle mahrem ilişkilerde ve cinsel ilişkide bulunma yeteneği olarak anlaşılmalıdır.

Modern Tıp, Psikiyatri ve Psikoloji bilimlerinin en yüksek otoriteleri eşcinselliğin bir hastalık olmadığını açıkça ifade etmektedirler. *Amerikan Psikiyatri Birliği* 1973 yılında aldığı kararla eşcinselliği *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı*'ndan çıkarmıştır. Psikiyatri Birliği'nin kararını Amerikan Psikoloji Birliği'nin 1975 yılında aldığı karar izlemiştir. *Dünya Sağlık Örgütü* ise 1990 yılından itibaren eşcinselliği *Hastalıkların Uluslararası Sınıflamasından* tamamen çıkarmıştır. 2001 yılında ise Çin Halk Cumhuriyeti'nde de eşcinsellik *Mental Bozukluklarının Ulusal Sınıflaması*'ndan çıkarılmıştır. Ülkemizde hala varlığını güçlü bir biçimde sürdüren eşcinselliğin hastalık olduğuna yönelik kanı yanlış bilgi ve önyargılardan kaynaklanmaktadır.

#### *4- Yeni Anayasa hazırlık sürecinde toplumun hiçbir kesimi dışarıda bırakılmamalıdır.*

Anayasa yazım süreci başından sonuna dek zamanındalık, kapsayıcılık ve şeffaflık ilkelerine uygun olarak yürütülmeli ve süreç içerisinde sivil toplum kuruluşlarından alınan görüşlere dair gerekçeli geri bildirim mekanizması oluşturulmalıdır.

Yeni anayasanın hazırlanış süreci; tüm siyasi partilerin, sivil toplum örgütlerinin, sendikaların, üniversitelerin, meslek örgütlerinin ve tüm yurttaşların katılımına açık olmalıdır. Anayasanın geniş bir toplumsal meşruiyet kazanması ve sivil demokratik niteliğinin gerçekleşmesi için tüm yurttaşların bireysel ve/veya örgütlü katılımı elzemdir. LGBT bireylerin ve örgütlerinin de diğer tüm kurum ve kuruluşlar gibi sürecin içerisinde eşit muhataplar olarak yer alması sağlanmalıdır.

Her ne kadar haklar, azınlık grubunun sayısal büyüklüğüne endekslenemeyecek olsa da LGBT nüfusu yaygın kanının aksine hiç de az değildir. Örneğin, Brezilya'da bulunan São Paulo Üniversitesi'nin 2009 yılında yaptığı Brezilya'nın 10 büyük şehrinde<sup>3</sup> gerçekleştirdiği araştırmaya göre, erkeklerin yüzde 7.8'i kendilerini eşcinsel; yüzde 2.6'sı ise biseksüel olarak tanımlanmaktadır. Aynı araştırmada, kadınların yüzde 4.9'u kendilerini eşcinsel; yüzde 1.4'ü ise biseksüel olarak ifade etmektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, Brezilya'nın 10 büyük şehrinde erkeklerin yüzde 10.4'ü kadınların ise yüzde 6.3'ünün eşcinsel oldukları belirtilmektedir. Kaliforniya Üniversitesi Los Angeles Hukuk Fakültesi'nin Amerika Birleşik Devletleri'nin 10 büyükşehirinde yaptıkları araştırmanın sonuçlarına göre ise, örneğin New York şehrinde LGBT bireylerin oranı yüzde 6; San Diego'da yüzde 6.8; Atlanta'da ise yüzde 12.8 olarak verilmektedir. Türkiye için demografik verilerimiz olmasa da yukarıda gördüğümüz oranlar, Türkiye'nin büyükşehirlerinde yaşayan LGBT bireylerin ortalama oranları hakkında da size fikir verebilecektir.<sup>4</sup>

#### *5- Yeni Anayasanın hazırlık sürecine katılımın ve özgürce görüş ifade etmenin önündeki tüm hukuki ve idari engeller kaldırılmalıdır.*

Yeni anayasa sürecine yurttaşların, korkusuzca, eşit ve özgür katılımı için yasal düzenleme zorunludur. Yeni anayasa konusundaki hiçbir görüşün hukuki kovuşturmayla uğramayacağını garanti altına alacak yasal düzenlemeler yapılmalı ve/veya halihazırdaki kısıtlayıcı hükümler kaldırılmalıdır. İfade özgürlüğünü kısıtlayan pek çok yasa maddesinin bizatihi varlığı bile, bazı yurttaşların ve/veya kuruluşların görüşlerini açıklamaktan imtina etmelerine neden olabilecektir. Böyle bir durumdayken anayasanın geniş bir toplumsal mutabakat olarak meşruiyetini savunmak güç olacaktır.

#### *6- Yeni Anayasa bireyin hak ve özgürlüklerini korumalıdır.*

Yeni anayasa; devlet, ulus ve aileden önce yurttaşların bireysel hak ve özgürlüklerini koruyan bir anlayışa sahip olmalıdır. Yeni anayasa uluslararası insan hakları sözleşmeleriyle garanti altına alınan tüm hak kategorilerinin ulusal düzeyde karşılık bulmasını sağlayacak zemini oluşturmalı, hatta bu konuda açık hükümler içermelidir. Yeni anayasada özgürlüklere yönelik güvence normları açıkça belirtilmeli, kısıtlamalar istisnai olmalıdır. Bu kısıtlamaların,

<sup>3</sup> LGBT bireylerin tercih yapabilecek sosyal ve ekonomik kaynaklara sahip oldukları durumlarda küçük kentlerde yaşadıkları baskılar nedeniyle genellikle büyükşehirlerde yaşamayı tercih ettikleri bilinmektedir.

<sup>4</sup> Bu araştırmaların sonuçlarını yorumlarken, bu ülkelerin araştırma yapılan şehirlerinde yaşayan tüm LGBT bireylerin cinsel yönelimlerini veya cinsiyet kimliklerini anketörlerle açıkça paylaşmaktan kaçınmış olabileceklerini hesaba katmak gerekmektedir.

kesinlikle hakların özüne dokunacak veya bir grubu hedef alacak şekilde uygulanamayacağı açıkça belirtilmelidir. Olağanüstü hallerde bile Kişi Hak ve Özgürlüklerinin sınırlandırılması evrensel insan hakları hükümlerine uygun olmalıdır. Temel Hak ve özgürlüklerin pazarlık konusu yapılamayacağı ya da referandum gibi çoğunlukçu yöntemlerle kısıtlanamayacağı açıkça belirtilmelidir.

*7- Yeni Anayasa'da devletin demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti nitelikleri aynen korunmalı; ancak tüm bu öğeler evrensel anlamları ile tanımlanmalıdır.*

Ülkemizin yeni anayasasının devletin demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti niteliğini gerçek anlamda hayata geçirmeye imkan veren bir ruh taşıması gerektiğine inanmaktayız. Devletin demokratik niteliği anayasal demokrasiye gönderme ile netleştirilmeli; laik niteliği devletin her türlü dine, inanca ve inançsızlığa eşit mesafede olduğu ilkesiyle belirginleştirilmeli; sosyal niteliği ise devletin mülkiyetsizleri ve emekçileri korumak ve gözetmek ile yükümlü olduğu ifade edilerek netleştirilmelidir.

*8- Yeni Anayasa cinsiyetler arası eşitlik idealine dayalı olmalıdır.*

Yeni Anayasa erkek-egemen bir anlayıştan uzak, kadınların ve LGBT bireylerin eşit yurttaşlar olarak kabul edildiği bir anlayışla yazılmalıdır. Özellikle kadınların sürece katılımı ve karar alma mekanizmalarındaki eşit temsili hayati önemdedir. Yeni Anayasa kadınlar ve erkekler arasındaki mevcut dengesizliği önlemek için devlete ve kurumlara pozitif yükümlülükler getiren bir anayasa olmalıdır. Pozitif ayrımcılık, kadınları, LGBT yurttaşları ve diğer dezavantajlı grupları (örn. engelliler) koruyup kollamak yaklaşımı ile değil, eşit yurttaşlar olarak gören bir şekilde; mevcut dengesizliği eşit yurttaşlığın inşası amacıyla gidermek için kullanılan bir ara mekanizma olarak kurgulanmalıdır.

*9- Yeni Anayasa sosyal hakları birey temelli olarak güvence altına almalıdır.*

Yeni anayasada devletin sosyal niteliği ve yurttaşlarına karşı sorumluluğu; barınma, eğitim, asgari ücret, emeklilik, sağlık hizmetlerine erişim, sosyal hizmetler, ulaşım, sosyal yardım/gelir desteği politikaları, ekolojik dengesi korunan bir çevrede yaşama hak alanlarında açıkça ifade edilmelidir.

Tüm sosyal politikaların yurttaşlar arasında herhangi bir ayırım gözetmeksizin ve eşit yurttaşlık temelinde kurgulanması gerektiği vurgulanmalıdır.

*10- Yeni Anayasanın eşitliği düzenleyen maddesinde "cinsel yönelim" ve "cinsiyet kimliği" ibareleri açıkça yer almalıdır.*

Yeni anayasada eşitliği düzenleyen maddede "cinsel yönelim" ve "cinsiyet kimliği"; cinsiyet, etnik kimlik, din ve vicdan, siyasi düşünce, dil, engellilik, medeni hal, yaş gibi diğer ayrımcılık kategorileri arasında yer almalıdır. Bu talep Türkiye'de LGBT birey ve örgütlerinin ortak anayasal talebidir. Bununla; kamu idaresi ve yargı uygulamalarında yaşanmakta olan ayrımcılığın önüne geçmeye büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

*11- Yeni Anayasa "genel ahlak" gibi soyut kavramları içermemelidir.*

Yeni Anayasada Temel Hak ve Özgürlükler; "genel ahlak", "adap", "kamu düzeni" gibi referanslarla sınırlandırılmasına imkan veren ibareler bulunmamalıdır. Çünkü bu kavramlar herhangi bir netliğe sahip olmamakla birlikte önyargılar çerçevesinde yorumlanmakta; toplumda ayrımcılığa maruz kalan kadın ve LGBT bireylerin aleyhinde sıkça kullanılmakta, örneğin LGBT örgütlerine yönelik açılan kapatma davalarında dayanak olarak kullanılabilir.

*12- Yeni Anayasa özel hayatın dokunulmazlığını garanti altına almalıdır.*

Devlet değil yurttaş odaklı bir anayasa için özel hayatın dokunulmazlığının garanti altına alınması zaruridir.

Hiçbir bireyin kendi iradesi dışında cinsel yönelimini ve cinsiyet kimliğini açıklamak mecburiyetinde bırakılmaması gerektiği ilkesinden hareketle, yeni anayasanın bireylerin özel hayatlarının gizliliği ile ilgili güçlü bir madde içermesi elzemdir. Bu madde konut ve haberleşme güvenliğini de içermelidir.



*13- Bağımsız Ulusal İnsan Hakları Kurumu, anayasal özerk bir kurum olarak düzenlenmelidir.*

Bağımsız ulusal insan hakları kurumu anayasal bir temele dayanarak kurulmalı, bu kurumun görev alanı ve yetkilerinin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğini içermesi sağlanmalıdır. Bu kurumun oluşturulması, yürütmesi ve denetlenmesi sürecine LGBT hak örgütleri dahil olmak üzere, sivil insan hakları kurumlarının katılımı sağlanmalı, denetleme mekanizmaları hukuki normlara bağlanmalıdır.

*14- Yeni Anayasa sığınmacı, mülteci ve göçmenleri de gören bir anayasa olmalıdır.*

Yurttaşlar kadar sığınmacı, mülteci ve göçmenler de bu ülke topraklarında birlikte yaşamaktan dolayı toplumsal mutabakat olarak varsayılan anayasa yapım sürecinin paydaşlarıdır. Mutlaka bu toplumsal kesimlerin de hakları anayasada güvence altına alınmalıdır; mülteci ve göçmenlere tanınan haklarda da herhangi bir ayrımcılık yapılmayacağı belirtilmelidir.

**SPoD Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği**

## 10. Maddeye Ek: LGBT Realitesi Tanınsın!

### ANAYASA'NIN "EŞİTLİK" İLKESİNE "CİNSEL YÖNELİM" ve "CİNSİYET KİMLİĞİ" EKLENSİN!

Kaos GL Derneği, LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans) bireylerin özgürlükçü değerleri benimsemelerine, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimlerini gerçekleştirme ve kendilerini yetiştirerek toplumsal barış, huzur ve refahın gelişmesine bireysel, toplumsal, kültürel hayat ve davranışlarıyla katkıda bulunabilmelerine destek olmaktadır.

Dernek, LGBT bireylerin özgürlük, adalet ve barışı temel değerler olarak kabul etmesine; insan haklarını bütün insanların hakkı olarak görmesine yardımcı olur ve hayatın her alanında cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim ayrımcılığına karşı mücadele edebilmesi yönünde destek sağlamaktadır.

Kaos Gey-Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos GL) olarak, 22 Mart 2007 seçimlerinden sonra Hükümet tarafından gündeme getirilen ve kamuoyunda değişik kesimlerce tartışılan "**Yeni Anayasa**" sürecini takip ediyoruz.

Hükümet tarafından da altı çizildiği gibi "**toplumun her kesimini kapsayan bir anayasa**" için "**toplumun tüm kesimlerinden sağlanacak katkıların**" beklendiği her aşamada Kaos GL Derneği olarak anayasal taleplerimizi taraflarla ve kamuoyu ile paylaştık.

LGBT realitesini tanıyacak ve LGBT bireyleri cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılıklara karşı güvence altına alacak bir anayasa ancak eşitlikçi, demokratik ve özgürlükçü olabileceğinden bir kez daha Yeni Anayasa'ya dair görüş ve taleplerimizi paylaşıyoruz.

### "Anayasa'nın 10. Maddesine Ek: Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği!"

Hâlihazırda yürürlükteki anayasa, LGBT realitesini tanımamaktadır. Buna karşı yıllardır, "Anayasa'nın 10. Maddesine Ek: Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği!" şeklinde özetlediğimiz talebimizi dillendirmekteyiz. Çünkü LGBT bireyler olarak gerçeğiz, toplumun bir parçasıyız, bugün olduğu gibi, yarın yürürlüğe girecek yeni "Sivil Anayasa"nın da taraflarından biri olacağız.

Yeni Anayasa her türlü ayrımcılığı yasaklamalı ve yurttaşlar arasındaki eşitsizliği ortadan kaldırmalıdır. Yeni Anayasa'nın eşitliği düzenleyen maddesi "herkese eşit temel haklar" ilkesiyle düzenlenmeli ve aşağıdaki gibi olmalıdır:

*Herkes dil, ırk, etnik köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep, medeni hal, yaş, engellilik ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin yasa önünde eşittir.*

Yeni Anayasa'nın "**cinsel yönelim**" ve "**cinsiyet kimliği**" itibariyle eşitliği güvence altına almasını ve bu yönde "**ayrımcılık yasağını**" açıkça hüküm altına almasını talep ediyoruz.

### Yeni Anayasa muğlâk ifadelerle haklar ve özgürlükleri sınırlandırmamalı!

Yeni Anayasa; Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesince kabul edilmiş evrensel temel hak ve özgürlüklere aykırı hiçbir hüküm içermemelidir.

Yeni Anayasa'da temel hak ve özgürlükleri sınırlayan, ayrımcılığa yol açan ve eşitliği ortadan kaldıran muğlâk ifadelerle yer verilmemeli.

Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans (LGBT) bireylerin dayanışması amacıyla kurulan derneklere yönelik "**genel ahlaka aykırı olma**" gerekçesiyle kapatma davaları açılarak, LGBT bireylerin örgütlenme ve ifade özgürlükleri

engellenebiliyor. Her TC vatandaşı gibi demokratik, eşitlikçi ve özgür bir yaşam isteyen LGBT bireyler ise mevcut koşullarda haklarının gereğince korunmadığına tanık olduğundan hukuki olarak kendilerini savunmaktan bile yoksun bırakılıyor.

Kaos GL Derneği olarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasasının tüm vatandaşlarının insan haklarını koruyan ve tüm ayrımcılıkları önleyen maddeleri içerecek şekilde düzenlenmesini önemsiyoruz.

Temel hak ve özgürlükler “**genel ahlak**”, “**milli güvenlik**”, “**kamu düzeni**” ve “**genel sağlık**” gibi soyut ve keyfi içeriği kişiden kişiye, zamandan zamana değişen gerekçelerle sınırlandırılmamalıdır. Yeni Anayasa’da bu türden ifadelere yer verilmemeli ve yapılacak düzenlemelerin sınırları net olarak çizilmelidir.

Yeni Anayasa **vicdani ret** hakkına açıkça yer vermemelidir. Eşcinsel askerleri “psikoseksüel bozukluk” şeklinde damgalayıcı, “gayri tabii mukarenet” adı altında cezalandırıcı ve ayrımcı uygulamalara karşı korumalı; **askerlik yapamayacağını beyan eden eşcinsellerin durumunu da vicdani ret hakkı kapsamında güvenceye almalıdır.**

### **Haklar ve Özgürlükler için Devlet yükümlü olmalı! İdare, suç ve ceza yaratamamalı!**

Suç ve cezalara ilişkin esaslar belirlenirken “*kanunsuz suç ve ceza olmaz*” ilkesinin Anayasal düzeyde hüküm altına alınmasını talep ediyoruz. İdarenin suç ve ceza yaratamayacağına ilişkin açık bir hükmün Anayasada yer almasının gerektiğine inanıyoruz.

Birinci ve İkinci kuşak hakların kullanımında devletin görev alanı belirlenirken cinsel yönelimlere ve cinsiyet kimliklerine dair sosyal devlet anlayışı içinde önlemlerin alınmasını ve asgari düzeyde zorunlu sosyal alanların yaratılmasına dair devlete yükümlendirici ödevlerin getirilmesini talep ediyoruz.

Yeni Anayasa’da “*Özel Hayatın Gizliliği, Konut Dokunulmazlığı, Haberleşme Hürriyeti, Basın Hürriyeti, Dernek Kurma Hürriyeti, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı*” olarak hüküm altına alınan birinci kuşak hakları ile “*Sendika Kurma Hakkı*” olarak düzenlenen ikinci kuşak haklara ve özgürlüklere dair rejiminin “**genel ahlak**” kaidesi ile sınırlandırılmamasını talep ediyoruz.

Bu hususta “ahlak” ilkesine referanslı sınırlandırmaların ayrımcılık yaşadığını zedeler bir şekilde cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri aleyhine yorumlanmasını önleyici düzenlemelerin açıkça hüküm altına alınmasını istiyoruz.

Dolayısıyla; “*Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması ve Kötüye Kullanılmaması*” doğrultusundaki düzenlemelerin “**ayrımcılık yaşadığını**” da açıkça içerecek bir şekilde yapılmasını talep ediyoruz.

### **Çalışma hayatında cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığı yasaklasın!**

Yeni Anayasa ekonomik ve sosyal hakları güvence altına almalı, yurttaşların temel ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının giderilmesi devletin anayasal sorumluluğu olmalıdır.

Yeni Anayasa'nın özgürlükçü, eşitlikçi, demokratik ve sosyal bir anayasa olması için çalışma hayatında ayrımcılığa maruz kalan LGBT çalışanları koruyacak ve eşit katılımını sağlayacak şekilde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılık yasaklanmalıdır.

Kamuya ilişkin iş duyurularında, işe alınmada, iş ilişkisinin devamında ve işe son vermede dil, ırk, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, siyasî düşünce, inanç, medeni hal, aile yükümlülükleri, yaş, engelli olma ve benzeri sebeplerle ayırım yasaklanmalıdır.

### **LGBT bireylerin Anayasal tanınma talebi “eşitlik” yanlısı ve “ayrımcılık” karşıtı haklı bir taleptir!**

Türkiyeli LGBT'ler olarak, “Bu toplumda sadece heteroseksüeller yaşamıyor; biz de varız!” çıkışıyla, **cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığının** ortadan kaldırılması için söz hakkımızı kullanmak istiyoruz.

Anayasada ve yasalarda “**cinsel yönelim**” ve “**cinsiyet kimliği**” realiteleri görmezlikten gelinse de “**ayrımcılık**” söz konusu olduğunda, **lezbiyen, gey, biseksüel ve trans** bireyler sırf cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimliklerinden dolayı hayatın her alanında dışlanmakta, baskı görmekte, eşit katılımları engellenmekte ve yasal güvenceden yoksun bırakılmaktadırlar.

Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinden ötürü yasal güvenceden yoksun bırakılan lezbiyen, gey, biseksüel, trans (LGBT) bireylere yönelik ayrımcılık ve şiddet olayları nefret cinayetlerine varacak şekilde artarak devam etmektedir.

Sırf cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri nedeniyle özel ve kamusal alanda psikolojik ve fiziksel şiddete maruz bırakılan LGBT bireyler, sosyal alandan da tamamıyla dışlanarak en temel hak olan **yaşama hakkına** yönelik saldırılarla yok edilme girişimleri ile karşı karşıyadırlar.

LGBT’lerin anayasal eşitlik ve özgürlük talepleri, **önyargılara kurban edilecek fanteziler değildir.**

Kaos GL Derneği olarak, LGBT bireylerin en temel insan haklarından mahrum bırakılmayarak yaşam hakkı, çalışma hakkı, eğitim, ifade ve örgütlenme haklarının ihlal edilmemesini ve yasal güvence altına alınmasını istiyoruz.

Kaos GL Derneği olarak, Türkiye Cumhuriyeti’nin anayasasının tüm vatandaşlarının insan haklarını koruyan ve tüm ayrımcılıkları önleyen maddeleri içerecek şekilde düzenlenmesini önemseyeceğimizi ve talep ettiğimizi bir kez daha hatırlatıyor ve paylaşıyoruz.

**Kaos GL Derneği**

## EŞCİNSEL, BİSEKSÜEL ve TRANS BİREYLERİN HAKLARI

### ANAYASAL GÜVENCE ALTINA ALINMALIDIR!

**Pembe Hayat Derneği**[1], Türkiyeli trans bireylerin toplumsal, ekonomik, kültürel ve politik alanlarda maruz kaldıkları kurumsal ayrımcılık ve şiddet, nefret suçları, ayrımcılık, toplumsal dışlanma gibi hak ihlallerine karşı projeler üretmekte ve uygulamaktadır. Dernek, trans[2] toplumunun yoğun ve yaygın şekilde karşılaştığı insan hakları ihlallerine karşı doğrudan hukuki destek sunmakta, bu vakaları genel kamuoyu nezdinde görünür kılmak ve farkındalık artırmak amacıyla geniş kapsamlı etkinlikler düzenlemekte ve trans toplumunu ilgilendiren mevzuat ile merkezi ve yerel yönetimlerin politikaları ile ilgili savunuculuk ve lobicilik çalışmaları yürütmektedir.

Pembe Hayat olarak, kurulduğumuz dönemden bu yana Hükümet ile yasa yapıcılara yönelik içerisinde bulunduğumuz platformlar veya kendi ürettiğimiz proje çalışmaları aracılığı ile trans bireylerin temel hak ve özgürlüklerini sürekli ve yoğun biçimde ihlal eden vakaları gündeme getiriyoruz. Trans bireyler, istihdam, eğitim, sağlık, barınma ve benzeri birçok alanda ayrımcılık ile karşılaşmaktadır. Buna ek olarak, trans bireyler sürekli biçimde sokakta, evde, hizmet alımı sırasında, devlet kurumları ve/veya yetkilileri ile karşılaşmalarında ve daha birçok alanda nefret söylemi ve nefret suçu vakalarına maruz bırakılmaktadır. Ayrıca, kolluk kuvvetleri, Türkiye'nin çeşitli illerinde trans bireyleri bilinçli şekilde hedef almakta ve keyfi idari yaptırım kararları, keyfi gözaltılar, kötü muamele ve işkence uygulamaları ile trans bireylerin temel hak ve özgürlüklerini kısıtlamakta ve güvenliklerini tehdit etmektedir.

Türkiye, ne yazık ki, üyesi olduğu Avrupa Konseyi'ne üye ülkeler arasında, en çok trans cinayeti ve translara yönelik kolluk ve yargı birimlerinin önyargısı ve ayrımcılık vakaları ile birinci sıradadır[3]. Bunlara ek olarak, cinsiyet kimliği ve/veya ifadesi temelinde yaşanan ayrımcılık ile nefret suçları vakalarına karşı trans bireyleri koruyacak herhangi bir mevzuat bulunmamaktadır. En kötüsü de, siyasi parti temsilcileri, milletvekilleri ve Hükümet yetkilileri sürekli biçimde trans bireylere yönelik nefret söylemi üretmekte, onları hâlihazırda toplumda yaygın şekilde var olan önyargı ve nefretin hedefi haline getirmektedir.

Pembe Hayat Derneği olarak umudumuz Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yeni ve sivil bir anayasaya yönelik başlatmış olduğu çalışmalar sürecine lezbiyen, gey, biseksüel ve trans (LGBT) vatandaşların da eşit şekilde katılabilmesi; diğer toplumsal kesimler ile birlikte demokrasi ve temel insan hakları perspektifine uygun şekilde anayasal haklarını elde etmesidir.

## YENİ ANAYASA ÇALIŞMASI SÜRECİ VE İÇERİĞİNE YÖNELİK

### PEMBE HAYAT DERNEĞİ'NİN GÖRÜŞLERİ

#### **1. Yeni Anayasa süreci, eşcinsel, biseksüel ve trans bireyleri dışlamamalı, toplumsal önyargılara prim verip bu gruplara yönelik ayrımcılık yapmamalıdır.**

Yeni Anayasa süreci, Meclis Başkanı'nın da dile getirdiği gibi, bütün toplumsal kesimlerin görüşlerini dikkate almalıdır. Eşcinsel, biseksüel ve trans bireylere yönelik yaygın önyargı, LGBT bireylerin Anayasa sürecine etkin ve sürekli şekilde dâhil olmasını engellememelidir. Toplumsal zeminde var olan ve gerek toplumsal kesimler gerekse de devlet kurumlarının uygulamaları tarafından pekiştirilen "genel ahlak" ve/veya "kamu ahlakı" anlayışı, LGBT bireylerin haklarının anayasal güvence altına alınmasına yönelik taleplerin reddi ve/veya görmezden gelinmesine yol açmamalı, hâlihazırda var olan ayrımcılık Meclis çatısı altında yinelenmemelidir.

LGBT sivil toplum kuruluşları ve insan hakları savunucuları da dâhil olmak üzere, tüm toplumsal kesimler ile etkin şekilde bir iletişim stratejisi oluşturulmalı ve yapılan çalışmalar konusunda tüm bu kesimler düzenli şekilde bilgilendirilmeli ve süreç içerisinde bilgilerine danışılmalıdır. İletişim stratejisinin önemli bir parçası olarak, yasa yapıcılar ile toplumsal grupların temsilcileri arasında sağlıklı bilgi akışını sağlayacak bir geri bildirim mekanizması kurulmalıdır.

#### **2. Yeni Anayasa sürecinde, tüm toplumsal kesimlerin ifade ve örgütlenme özgürlüğü önündeki engeller kaldırılmalı, bu amaçla ilgili bütün mevzuat ve politikalar gözden geçirilmeli ve değiştirilmelidir.**

Yeni Anayasa sürecine toplumun bütün kesimlerinin eşit şekilde katılabilmesi için, ifade ve örgütlenme özgürlüğü başta olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini kısıtlayıcı bütün mevzuat ve politikalar gözden geçirilmeli ve değiştirilmelidir. Toplumun Yeni Anayasa gibi son derece önemli bir konu ile ilgili görüşlerini rahatça ifade edebilmesi, sürecin sağlıklı devam ettirilebilmesi ve toplumsal meşruiyetinin sağlanması noktasında son derece önemlidir.

Var olan mevzuat ve yönetim politikaları, özellikle trans bireylerin gündelik yaşamlarını dahi devam ettirebilmeleri konusunda ciddi engeller oluşturmakta; bu durum, trans toplumunun örgütlülüğü ve dolayısı ile ifade özgürlüğünü yok etmektedir[4]. Trans bireylerin ve eşcinseller ile biseksüellerin, örgütlenme ve ifade özgürlükleri, toplantı ve gösteri yapma özgürlükleri ile gündelik yaşamlarında kendilerini gizlenmeye mecbur bırakan her türlü kurumsal ayrımcılık ve şiddet örnekleri ortadan kaldırılmalı, bu grupların Yeni Anayasa sürecinde fikirlerini rahatça ifade edebilmeleri ve kurumsal veya toplumsal baskıya karşı korunmaları sağlanmalıdır.

#### **3. Yeni Anayasa, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ve/veya ifadesi zeminlerini kapsayan uluslararası insan hakları metinlerini esas zemin kabul etmelidir.**

2000'li yıllar ile birlikte, uluslararası insan hakları belgelerine cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ve/veya ifadesi temelinde yaşanan ayrımcılık, yargısız infaz, insanlık dışı muamele ve şiddete karşı koruyucu ibareler dâhil olmuştur. Özellikle, Türkiye'nin resmi aday statüsünün bulunduğu Avrupa Birliği ve üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler bünyesinde gündeme getirilen ve onaylanan son derece önemli metinler LGBT bireylere yönelik ayrımcılık ve şiddeti kınamış ve bu gibi temel hakların ihlali durumlarında üye devletlere sorumluluk yüklemiştir.

Pembe Hayat Derneği, aşağıda adı anılan metinlerin Yeni Anayasa süreci ve içeriğine LGBT vatandaşların hassasiyetlerinin dahil edilmesi noktasında referans kaynağı olması gerektiğinin altını çizmektedir[5]:

- 26 Mart 2007 tarihli Yogyakarta Prensipleri: Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Konularına Dayalı Şekilde Uygulanması[6]
- 31 Mart 2010 tarihli Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı, CM/Rec(2010)5: Komite'nin Üye Devletlere Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Temelindeki Ayrımcılıkla Mücadele Etmesi Yönündeki Tavsiyeleri[7]
- 7 Nisan 2011 tarihli Avrupa Konseyi Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele İlişkin Sözleşme, CM(2011)49[8]
- İlgili Avrupa Konseyi (Avrupa Birliği) direktifleri; a) 2000/78/EC kodlu İstihdamda Eşit Muamele Direktifi, b) 2004/113/EC kodlu Mal ve Hizmetlere Erişimde Kadın ve Erkekler Arası Eşit Muamele Direktifi, c) 2006/54/EC kodlu İstihdamda Kadın ve Erkekler Arası eşit Fırsat ve Muamele Direktifi (Gender Recast Directive)[9]
- 14 Temmuz 2011 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi Kararı; 17/19 İnsan Hakları, Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği[10]

Yeni Anayasa sürecinde, yasa yapıcıların devletler üstü kurumların LGBT bireylere yönelik hak ihlallerine ve dolayısıyla LGBT bireylerin temel hak ve hürriyetlerinin neden anayasal güvence altında olması gerektiğine vurgu yapan uluslararası raporları incelemesi son derece önemlidir:

- Avrupa Komisyonu'nun Genişleme Sürecinde Türkiye Üzerine Yıllık İlerleme Raporları[11]
- 17 Kasım 2011 tarihinde BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Tarafından Hazırlanan A/HRC/19/41 kodlu Rapor; Dünya'da Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Ayrımcı Yasalar ve Uygulamalar ile Şiddet Eylemleri Raporu
- 23 Haziran 2011 tarihli Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserliği 47 Ülke Raporu; Avrupa'da Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Ayrımcılık Raporu[12]
- 29 Temmuz 2009 tarihli Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Thomas Hammerberg Tarafından Kamuoyuna Duyurulan Konu Belgesi; İnsan Hakları ve Cinsiyet Kimliği[13]
- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı – Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi tarafından her yıl hazırlanan Üye Devletlerde Nefret Suçları Raporu[14]

Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ve/veya ifadesi konusunda, diğer ülkelerin ve Türkiye'nin de üyesi olduğu uluslararası kuruluşların diğer ilgili birimlerinin güncel eğilimi, her türlü hak ihlaline yönelik LGBT vatandaşların korunmasına yönelik önlemlerin devletler tarafından alınması yönündedir. Meclis üyeleri, gerek Avrupa Birliği'ne üyelik hedefi, gerek Avrupa Konseyi kurumlarında LGBT bireyler ile ilgili bulunduğu taahhütler, gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nden çıkan kararlar, gerekse Birleşmiş Milletler bünyesinde konuyla ilgili alınan kararlar ile paralel şekilde Yeni Anayasa'yı LGBT bireyleri kapsayacak şekilde oluşturmalıdır.

#### **4. Yeni Anayasa, LGBT bireylere yönelik ek mağduriyetler oluşturan muğlâk ifadeleri içermemeli, evrensel insan hakları standartları ve uygulamalarını pekiştirecek bir dil ile hazırlanmalıdır.**

Yeni Anayasa, toplumsal düzlemde hâkim olan ve var olan uygulamalarla sürekli şekilde pekiştirilen, bu haliyle de LGBT bireylerin mağduriyetini artıran “genel ahlak”, “kamu ahlakı”, “milli ve manevi değerler”, “Türk aile yapısı” ve benzeri muğlâk ifadelerden arındırılmalıdır. LGBT bireylere yönelik önyargılar[15], toplumun önemli bir kesimini oluşturan LGBT bireylerin dernek kurma ve faaliyetlerine devam etme[16], barışçıl toplantı ve gösteri yapma

hürriyeti, düşünce ve ifade özgürlüğü[17] gibi temel hak ve özgürlüklerini kısıtlayıcı sonuçlar doğurmakta, kurumsal ve toplumsal şiddet eylemleri doğurmaktadır.

Bahsedilen muğlak ifadelerin, halihazırda var olan ayrımcı mevzuat ve kurumsal uygulamalar ile toplumsal damgalanma ve şiddet sarmalında yaşamlarına devam etmeye çalışan seks işçilerini mağdur etmesi engellenmelidir. Özellikle trans kadın seks işçileri başta olmak üzere, diğer tüm seks işçilerinin çalışma hayatı, eğitim, sağlık, barınma, seyahat hürriyeti ve benzeri alanlarda ayrımcılıktan korunmaları ile kolluk kuvvetlerinin kötü muamelesi ve işkencesi ile genel şiddete karşı korunması sağlanmalıdır.

**5. Yeni Anayasa, düzenlenecek olan “kanun önünde eşitlik” maddesi içerisinde ayırım gözetilmeyecek diğer zeminler ile birlikte “cinsel yönelim” ve “cinsiyet kimliği” ibarelerini içermelidir.**

Yeni Anayasa, LGBT sivil toplum kuruluşlarının uzun yıllardan bu yana defalarca dile getirdiği gibi LGBT vatandaşlarının varlığını tanımalıdır. Diğer her ülkede olduğu gibi Türkiye’de de milyonlarca LGBT birey bulunmaktadır. Dolayısı ile diğer toplumsal kesimler gibi LGBT gerçekliği de tanınmalı ve Yeni Anayasa’nın oluşturulması sürecinde bu olgu dikkate alınmalıdır. Anayasa’nın kanun önünde eşitliği düzenleyecek bölümünde *dil, din, ırk, cinsiyet, etnik köken, medeni hal, yaş, mezhep, siyasi düşünce, ulusal köken ve benzeri zeminler* arasına mutlaka “cinsel yönelim” ve “cinsiyet kimliği” dâhil edilmelidir.

**6. Yeni Anayasa, sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik temel hak ve özgürlükleri belirleyen bölümlerde “cinsel yönelim” ve “cinsiyet kimliği” temelindeki ayrımcılığa karşı LGBT bireyleri güvence altına almalıdır.**

Yeni Anayasa, LGBT bireylerin eğitim, istihdam, sağlık, barınma, haberleşme, düşünce ve ifade ile bu hürriyetleri kullanma ve fikir ve düşünceleri yayma, toplantı ve gösteri yapma, özel hayatın gizliliği ve dokunulmazlığı, örgütlenme, sosyal güvenlik, mülk edinme – konut, seyahat, hak arama ve benzeri haklar noktasında “cinsel yönelim” ve “cinsiyet kimliği” temelinde ayrımcılık yapılamayacağını güvence altına almalıdır. Bu noktada, Avrupa Birliği’nin daha önce bahsedilmiş olan ilgili direktifleri ile Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin LGBT bireylerle yönelik ayrımcılığa karşı üye devletlere yapmış olduğu öneriler referans alınmalıdır.

**7. Yeni Anayasa, vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin kanun uygulayıcılar tarafından hiçbir gerekçeyle ve hiçbir koşulda kısıtlanamayacağını açıkça belirtmelidir.**

Yeni Anayasa, vatandaşlara ek görev ve sorumluluklar ile yeni cezaların yolunu açacak bir dil ile kurgulanmamalı ve bütün toplumsal grupların her koşulda temel hak ve özgürlüklerini eşit şekilde kullanabilecekleri fikrini güvence altına almalıdır. LGBT bireylerin haklarının gaspı ya da durdurulması ile sonuçlanacak şekilde yorumlanan hiçbir muğlak ifade Yeni Anayasa’ya dâhil edilmemelidir. [18] Devlet, LGBT vatandaşlar da dahil olmak üzere bütün vatandaşlarının temel hak ve hürriyetlerini en iyi şekilde güvence altına alacağını, bu hak ve hürriyetlerin optimum koşullarda kullanılması için bütün koşulları sağlayacağını, bunun kendisinin birincil yükümlülüğü olduğunu ve devletin insan hakları temelli bir yaklaşımla sorumluluğunu yerine getireceğini Yeni Anayasa ile kayda geçirmelidir.

**8. Bağımsız ve uluslararası normlara uygun şekilde oluşturulmuş bir İnsan Hakları Eşitlik Kurumu Yeni Anayasa’da anayasal zemin ile ve LGBT vatandaşların hassasiyetlerine göre tanımlanmalıdır.**

İlgili uluslararası hukuk metinlerinde tanımı yapılan ve evrensel insan hakları kriterlerinin uygulanmasının takibini yapacak, bununla birlikte “cinsel yönelim” ve “cinsiyet kimliği” temelinde yaşanan hak ihlallerine karşı faaliyetleri de kendi yetki alanında tanımlayacak bir İnsan Hakları Eşitlik Kurumu, Yeni Anayasa tarafından tanımlanmalıdır. Yeni Anayasa, tam anlamı ile özerk bir yapıya sahip olacak bu kurumunun anayasal zeminde güvence altına alınmasını sağlamalıdır.



**9. Yeni Anayasa, vicdani ret hakkını tanımalı ve vicdani retçileri yeniden mağdur edecek düzenlemeler yerine vicdani retçilerin talepleri doğrultusunda bir düzenleme getirmelidir.**

Zorunlu askerlik kaldırılmalıdır. Vicdani retçilerin talepleri doğrultusunda alternatif bir düzenleme gündeme getirilmeli ve vicdani ret hakkı anayasal güvence altına alınmalıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından vicdani ret hakkı konusunda defalarca mahkûm edilen ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ile Parlamenterler Meclisi'nin uyardığı Türkiye, artık vicdani retçilerin sistematik ve sürekli şekilde mağdur edildiği bir ülke olmaktan çıkmalıdır. Yeni Anayasa ile yapılacak olan düzenleme, vicdani retçilerin yeniden başka hizmetlerle mağdur edilmesi ihtimalinden uzak olmalıdır.

“İleri Derecede Psikoseksüel Bozukluk” tanımlaması ile askerlikten muaf tutulan; ancak bu süreçte ciddi şekilde onur kırıcı psikolojik ve fiziksel muayeneye tabii tutulan ve özel hayatın gizliliği ilkesini ihlal edecek şekilde kendilerinden belge istenen eşcinsel ve biseksüel erkekler ile trans kadınlar da vicdani ret hakkından eşit şekilde yararlanabilmelidirler.

**10. Yeni Anayasa, sığınmacı/mülteci ve göçmenlerin hassasiyetleri ve ihtiyaçları temelinde bu gruplara gerekli güvenceyi sunmalıdır.**

Hali hazırda ilgili bakanlık bünyesinde hazırlığı devam eden Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun gündeme getirdiği sığınmacı ve mülteciler konusunda Yeni Anayasa, bu kişilerin ulusal köken başta olmak üzere hiçbir zeminde ayırım gözetilmeden bütün ihtiyaçlarının karşılanması ve gerekli düzenlemelerle temel hak ve hürriyetlerinin önündeki bütün engellerin kaldırılması noktasında güvence sunmalıdır. Yeni Anayasa, ilgili uluslararası metinleri referans almalıdır. Göçmenlerin, temel hak ve hürriyetlerinin güvence altına alınması konusu da Yeni Anayasa tarafından sağlanmalıdır. Bu gruplar içerisinde yer alan LGBT bireylerin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde yaşadıkları sıkıntılara karşı Yeni Anayasa, bahsedilen temellerde ayrımcılık ve şiddeti önleyici bir karaktere sahip olmalıdır.

---

[1] Dernek, 30 Haziran 2006 tarihinde kurulmuştur. Bu özelliği ile, Türkiye’de yaşayan trans\* vatandaşların sorunları ve hak talepleri ile temel amaç olarak ilgilenmek amacı ile kurulan ilk sivil toplum kuruluşudur.

[2] “Trans” sözcüğü, farklı cinsiyet kimlikleri ve/veya cinsiyet ifadelerini kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Bu kapsamda, “travesti”, “transseksüel”, “transgender”, “cross-dresser” ve geleneksel “kadın” ve “erkek” normlarının dışında kalan diğer tanımlar “trans” çatı sözcüğü dahilinde değerlendirilmektedir.

[3] Avrupa Konseyi’ne üye 47 üye ülkeden trans sivil toplum kuruluşlarının çatı kurumu olan Transgender Europe (TGEU), 2008 yılından bu yana tüm dünyada trans bireylerin sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel alanlarda maruz kaldıkları hak ihlalleri ile cinayetleri haritalayan bir proje yürütmektedir. Türkiye’de trans toplumunun maruz kaldığı sorunlar ile ilgili verilere <http://www.transrespect-transphobia.org/> adresinden ulaşabilirsiniz.

[4] Trans bireylerin bizzat kolluk kuvvetleri tarafından her gün Kabahatler Kanunu ve/veya Trafik Kanunu’na dayanılarak keyfi para cezalarına çarptırılmaları, keyfi gözaltılar ve sonrasında Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu’ndan faydalanılarak kötü muamele ve şiddete maruz kalması durumu söz konusudur. Ayrıca, trans bireylerin bünyesinde çalışmalarına devam ettikleri sivil toplum kuruluşlarına yönelik yakın geçmişte de örneklerini gördüğümüz üzere, kapatma talebiyle suç duyuruları veya dernek web sayfalarına yönelik kapatma süreçleri yaşanmaktadır. Bu ve

benzeri haller, trans bireylerin örgütlenme ve görüşlerini ifade etmeleri konusunda baskı altında kalmalarına sebep olmaktadır.

[5] Bahsedilen metinler, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi tarafından onaylanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, BM Kuruluş Metni ve Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi'ne ek 1966 tarihli İkiz Sözleşmeler gibi metinleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ilgili içtihatlarını temel zemin olarak kabul etmektedir. Bu metinler ile kendileri ile bağlantılı tavsiye kararları, sonraki sözleşmeler, protokoller ve ilgili kurumların diğer yapıları tarafından üretilmiş ve cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ve/veya ifadesi temelinde vurgu yapan bütün metinler Yeni Anayasa yapım süresi içerisinde mutlaka dikkate alınmalıdır.

[6] Yogyakarta Prensipleri'nin oluşturulma süreci, uzman görüşleri ve metnin bütünü için şu linke tıklayınız: [http://www.yogyakartaprinciples.org/principles\\_en.htm](http://www.yogyakartaprinciples.org/principles_en.htm)

[7] İlgili Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı'na <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1606669> linkinden ulaşabilirsiniz.

[8] Türkiye, ilgili sözleşmeye imza atan ve ilk onaylayan ülkedir. İlgili sözleşme, kadınların şiddete karşı korunmasında hükümetlerin cinsel yönelim ve/veya cinsiyet kimliği temelinde ayrımcılık yapamayacağını altını çizmektedir. Bu hüküm, onay sonrası Türkiye'nin iç hukuk unsuru haline gelmiştir ve dolayısı ile Yeni Anayasa çalışmaları süresince yasa yapıcılar tarafından mutlaka dikkate alınmalıdır. Sözleşme'ye şu linkten ulaşabilirsiniz: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/HTML/DomesticViolence.htm>

[9] İlgili Direktifler, Türkiye'nin AB'ye üyelik müzakereleri sürecinde mutlaka dikkate alması gereken yasal düzenlemelerdir. Diğer bir deyişle, Avrupa Komisyonu İlerleme Raporları'nda da dile getirildiği gibi, Türkiye bu Direktiflere uygun düzenlemeleri gerçekleştirmek durumundadır.

[10] Bu karar ile İnsan Hakları Konseyi, LGBT bireylerin maruz kaldıkları hak ihlallerine vurgu yaparken, BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri'nden dünyanın çeşitli bölgelerindeki cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli hak ihlallerini haritalayan bir rapor hazırlaması talebinde bulunmuştur. Bu metin, bu niteliği ile bir ilktir.

[11] Avrupa Komisyonu, Türkiye'nin adaylık statüsünün kabul edilmesinden bu yana hazırladığı yıllık ilerleme raporlarında LGBT bireylere yönelik insan hakları ihlallerine açık şekilde vurgu yapmakta ve gelişmeleri kaygıyla izlediğini belirtmektedir.

[12] Rapor, Türkiye'deki LGBT bireylerin maruz kaldığı ayrımcılık vakalarına da referanslar vererek değinmektedir. Rapora erişmek için şu linke tıklayabilirsiniz:

[http://www.coe.int/t/Commissioner/Source/LGBT/LGBTStudy2011\\_en.pdf](http://www.coe.int/t/Commissioner/Source/LGBT/LGBTStudy2011_en.pdf)

[13] İlgili Konu Belgesi, Türkiye'nin de dahil olduğu Avrupa Konseyi'ne üye 47 ülkede trans bireylerin yaşadıkları sıkıntılar konusunda bilgilendirme ve öneriler içermektedir. Trans bireylerle ilgili yasal ve fiili düzenlemeler ile ilgili önerileri dikkat çekicidir. İlgili belgeye şu linkten ulaşabilirsiniz:

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1476365&Site=CommDH&BackColorInternet=FEC65B&BackColorIntranet=FEC65B&BackColorLogged=FFC679>

[14] AGİT yıllık raporları, Türkiye'deki LGBT bireylerin maruz kaldıkları nefret suçları vakalarına dikkat çekmektedir.

[15] Türkiye'de genel kabul gören eşcinsellik, biseksüellik veya trans kimliklerin "hastalık, sapkınlık, ahlaksızlık, günah, vb." olarak algılanması veya topluma bu şekilde sunulması LGBT bireylere yönelik önyargıları pekiştirmektedir. Eşcinsellik, biseksüellik veya trans kimlikler, ne hastalık ne günah ne de ahlaksızlıktır. Dünyanın

birçok ülkesi, bu gibi ayrımcılığı pekiştiren ve LGBT bireylere yönelik nefret ve şiddeti artıran söylemlerden vazgeçmekte, LGBT bireylerin haklarını Anayasa veya diğer yasalarla güvence altına almaktadırlar.

[16] Türkiye’de resmi dernek statüsü bulunan Kaos GL, Pembe Hayat, Lambdaistanbul ve Siyah Pembe Üçgen’e yönelik kapatılma istemiyle Valilikler tarafından “genel ahlak” veya “Türk aile yapısı”na aykırılık iddiaları ile suç duyurularında bulunulmuş, bu suç duyuruları Lambdaistanbul ve Siyah Pembe Üçgen İzmir derneklerine karşı davalara dönüştürülmüştür.

[17] LGBT bireylerin yayın organlarına yönelik “genel ahlaka aykırılık” iddiaları ile müdahaleler yargı organları veya idari birimler tarafından sürekli şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, Kaos GL Dergisi’nin bir sayısının dağıtımını durdurulmuş, Pembe Hayat Derneği’nin kurumsal web sayfasının yer sağlayıcılarına Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından hizmetin durdurulması talebiyle ikaz yazısı gönderilmiş, LGBT içerikli yayımlara davalar açılmıştır.

[18] Daha önce bahsedilen ve şu anki Anayasa metninde temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması şeklinde izah edilen ilgili bölümlerdeki muğlâklık bertaraf edilmeli ve yürürlükteki uygulamalara kaynak teşkil ettiği savunulan ifadelerin hiçbir şekilde LGBT bireylerin haklarını kısıtlamayacağı net şekilde belirtilmelidir.